

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

М. Д. Балджи д.е.н., професор
Одеський національний економічний університет
м. Одеса

В умовах посткризової ситуації важливого значення набувають питання управління використанням ресурсного потенціалу, що потребує формування спеціальних заходів, які дозволяють окреслити перспективи розвитку регіонів на основі наявних ресурсів. В зв'язки з цим, вимагають поглиблення теоретико-методологічні аспекти щодо природи, можливостей, наслідків управлінських процесів в країні, теоретичному обґрунтуванні механізму управління використанням ресурсного потенціалу на розвиток регіонів через створення сприятливого соціального, економічного та екологічного середовища, а також на виявлення перспектив для формування інноваційного клімату в країні з метою використання цих знань у практичній діяльності. Процеси адаптації сучасних інноваційних підходів до соціально-економічного розвитку регіонів з одного боку здійснюють реальні умови для економічного росту, а з іншого – потребують якісного управління, що є надзвичайно важливим в умовах криз і посткризових станів. Україна має унікальні природні комплекси з природоохоронним, культурно-історичним, рекреаційно-оздоровчим значенням, багата на різноманітні природні ресурси і саме тому у рамках регіональних досліджень необхідно активно дослідити питання антикризового управління наявним потенціалом з метою не тільки ефективного і раціонального використання, а й ощадливого застосування і подальшого збереження.

Питання антикризового управління відображені в працях Г.Атаманчука, В.Князева, В.Бакуменка, Н.Нижник, Р.Рудницької та інших дослідників; проблеми використання ресурсного потенціалу висвітлені в працях одеської (Інститут проблем ринку та еколого-економічних досліджень НАН України), сумської (Сумський державний університет), львівської (Національний лісотехнічний університет України) наукових шкіл.

Вирішення проблем, які пов'язані із використанням ресурсного потенціалу регіонів виключно важливого значення і неможливо без запровадження антикризового управління соціо-еколого-економічних процесів у відношенні підвищення якості життя населення і забезпечення умов для відновлення основного економічного капіталу – людського. Тому інноваційним у запропонованих дослідженнях визначено удосконалення оцінки факторів, що впливають на перспективний розвиток регіонів, побудований на принципах сталості.

Антикризове управління в кожних конкретних територіальних і ресурсних умовах є винятковим і виділити спільні особливості доволі складно. Це можуть бути: форми державного регулювання процесів ресурсокористування, методологічні підходи до аналізу та оцінки наявного потенціалу, важелі й принципи менеджменту, загальні шляхи подолання існуючих проблем та типові управлінські рішення.

Для системи антикризового менеджменту властиві наступні ознаки [1]:

- гнучкість і адаптивність, які найчастіше застосовується при матричній системі управління;
- здатність прийняття неформального рішення, наявність терпіння й упевненості особи, яка приймає рішення;
- диверсифікованість менеджменту, пов'язана з пошуком нових типологічних ознак, необхідних у складній ситуації;
- зниження централізму з метою забезпечення миттєвого реагування на кризові явища, впровадження децентралізації на всіх ланках управління;
- посилення інтеграційних процесів, що дозволяє більш повно й точно використовувати потенціал компетенції.

Виходячи з усього вищевикладеного, визначимо особливості антикризового менеджменту [2]:

- головною метою є забезпечення стійкого становища на ринку й стабільно сталих фінансів при будь-яких економічних, політичних і соціальних метаморфозах;
- у його рамках застосовуються ті управлінські інструменти, які найбільш ефективні при усуненні тимчасових фінансових труднощів і розв'язанні поточних проблем;
- головною рухомою силою виступає прискорена й діюча реакція на істотні зміни зовнішнього середовища;
- в основі антикризового менеджменту лежить процес постійних і послідовних інновацій на всіх ланках і галузях;
- антикризове управління націлене на те, щоб навіть на етапі настання кризи ввести в дію такі управлінські й фінансові механізми, які дозволять вибратися із труднощів з найменшими втратами.

Розглядаючи застосування положень антикризового менеджменту для використання ресурсного потенціалу регіону доречно акцентувати увагу на цілеспрямованому комплексному використанні природних ресурсів, які мають бути відображені в якості пріоритетних напрямків стратегії сталого розвитку регіонів країни, принциповим положенням якої має стати твердження про те, що регіон зможе забезпечити соціо-еколого-економічний розвиток виключно шляхом ефективного використання всіх видів наявних ресурсів,

структурно–технологічної реструктуризації виробництва та використанню інновацій у різних сферах діяльності.

Теоретичні напрацювання в царині антикризового управління дозволили побудувати концептуальну блок–схему антикризового менеджменту використання ресурсного потенціалу на рівні регіону, яка поєднує основні складові елементи (рис. 1).

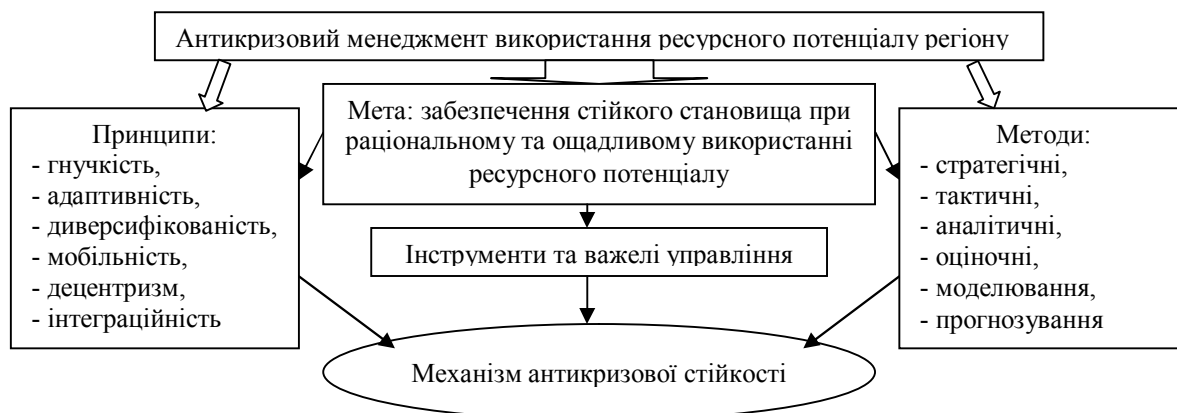

Рисунок 1 – Концептуальна схема антикризового менеджменту використання ресурсного потенціалу регіону

Основна роль в системі антикризового управління відводиться механізму антикризової стійкості, успішне застосування яких дозволяє не тільки зняти стрес загрози наслідків кризи, а й значною мірою позбавити регіон залежності, завдяки власному потенціалу, та прискорити вихід регіону з кризи й забезпечити темпи його економічного розвитку. Цей механізм виступає сукупністю взаємопов'язаних елементів, спрямованих на розробку і впровадження заходів зі своєчасного запобігання кризовим явищам чи виходу із кризового стану й побудований на принципах сталості.

Для визначення рівня сталого розвитку території вважаємо за доречне застосувати інтегральний показник, визначення якого відображає гостроту існуючих проблем, характерних для конкретного регіону.

Поліпшення стану природокористування в регіонах можливо шляхом істотного повороту діяльності ресурсокористувачів до соціо–екологічного спрямування. Це підвищить рівень конкурентоспроможності регіону та дозволить започаткувати роботу, спрямовану на посилення ролі регіонів в акумулюванні внутрішніх ресурсів країни та оновленні української економіки. Процес поширення інновацій від централізованого має перейти до локального, коли окремі регіони, завдяки локальним інноваційним процесам, перетворюються на «точки інноваційного зростання» національної економіки. На сучасному етапі економічного розвитку України трансформація моделі конкурентоспроможності її економіки може бути представлена у вигляді такого логічного ланцюжка: високорозвинена система освіти та підвищення рівня кваліфікації робочої сили – розвинута наукова база і сучасні технології – невичерпаність земельних ресурсів – стабільність курсу національної валюти – висококваліфікована робоча сила – експорт товарів із значною часткою доданої вартості.

Отже, запропоновані напрацювання дадуть змогу активізувати діяльність окремих управлінських структур на ефективну та ощадливу політику використання ресурсним потенціалом, що навіть в умовах кризи здатне забезпечити підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів на основі інноваційної стратегії соціо–еколого–економічного розвитку; забезпечити зниження ресурсоємності виробництва в різних галузях та забезпечити загальний приріст продукції за рахунок наявного ресурсного потенціалу; подолання збитковості та зміцненні загального стану підприємств різних галузей.

Наукові напрацювання свідчать, що криза – це нормальний етап розвитку будь–якої системи, проте вона несе в собі суттєві загрози, що особливо стосується ресурсів. Стихийне вилучення природних ресурсів, особливо актуальне в період криз та кризових явищ, спричиняє неспроможність відновлення порушеного стану в регіоні. У цьому зв'язку актуальності набирає питання вдосконалення антикризового управління використання ресурсного потенціалу на рівні регіону з метою подальшої стабілізації й розвитку.

На основі теоретико–методологічних напрацювань запропоновано застосування концептуальної схеми антикризового менеджменту використання ресурсного потенціалу регіону, яка включає: мету, принципи, методи, інструменти та важелі цього процесу. На основі окреслених складових антикризового менеджменту в системі природокористування в умовах настання кризи чи посткризового стану необхідно активно застосовувати комплекс превентивних заходів та механізмів антикризової стійкості.

Література:

1. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання [Текст]: монографія / І. Н. Карпунь. – Львів: «Магнолія–2006», 2008. – 440 с.

2. Скібіцький О.М. Стратегічний менеджмент [Текст]: навч. посіб. / О.М. Скібіцький. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

3. Юн Г.Б. Методологія антикризисного управління [Текст]: учеб.–практич. пособ. / Г.Б. Юн. – М.: Дело, 2004. – 432 с.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

А.В. Світлична, к.е.н., доцент

В. В. Рябко, здобувач

Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава

Наразі питання налагодження ринку землі в Україні є досить проблематичним, бо в зв'язку з відсутністю чіткого механізму його регулювання висока ймовірність зникнення дрібних та середніх фермерських господарств, невеликих підприємств, оскільки існує небезпека приватизації землі великими агрохолдингами або іноземними фірмами. Водночас, якщо ретельно розібрати дану проблему та грамотно підійти до її вирішення, можна стрімко підняти економіку України. Мета нашого дослідження – вивчення європейського досвіду функціонування ринку землі та можливостей його застосування в Україні.

Згідно поточної редакції Земельного кодексу України [1], купівля–продаж сільськогосподарської землі в Україні не допускається до введення в дію Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» [2]. З введенням в дію Земельного кодексу України, заборона продавати і купувати землю прийнята в 2002 році – «на перехідний період». Проте, 07.12.2017 року Верховна Рада України вже в дев'яте продовжила мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення. Відповідний законопроект № 7350 за основу і в цілому підтримали 236 народних депутатів при мінімально необхідних 226 голосах «за». Раніше передбачалося, що мораторій діятиме до 2018 року. Цього року мораторій продовжено ще до 1 січня 2019 року [3].

Таблиця 1 – Особливості ринку землі в країнах Європи [4].

Країна	Особливості ринку	Прогноз на застосування в Україні
Польща	Вартість 1 га землі 10000 євро Держава не регулює ціну землі 1 особа не може володіти більше ніж 500 га Можливий продаж землі іноземцям	Можна припустити, що обмеження купівлі землі на одну особу в Україні себе не виправдає. Адже існує можливість оформити земельну ділянку не на себе, а на свою дружину, тещу, брата, свата. А відтак, є ризик, що земля зосередиться у власності сучасних «латифундистів»
Болгарія	Вартість 1 га землі 4000–4500 євро Держава не регулює ціну Обмежень на кількість землі немає Не існує податку на землі 98% сільськогосподарських угідь перебуває у приватній власності Іноземці можуть купувати землю за умови проживання чи ведення ними діяльності в країні більше 5 років Землю можуть купляти компанії країн–членів ЄС	Оскільки дана система занадто лояльна, можна припустити, що в Україні вона не приживеться, зокрема через ті ж великі ризики монополізації
Угорщина	Вартість 1 га землі 2500–3000 євро Держава усіяко регулює земельні відносини 1 особа не може володіти більше ніж 300 га Земля іноземцям не продається Фермерам, які беруть в оренду землю у приватних власників надається субсидія	Оскільки, оренда вигідна і власникам, і фермерам, можемо припустити, що дана система може прижитися і в Україні
Німеччина	Вартість 1 га землі 10000 євро на Сході та до 25000 євро на Заході Держава не регулює ціну землі На більшості території не існує обмежень у площі, що перебуває у власності 1 особи Можливий продаж землі іноземцям	Враховуючи те, що Німеччина є визнаним світовим лідером в сільськогосподарській галузі, то порівняння її з Україною є не зовсім доцільним, однак ми можемо обрати за еталонну їхню систему торгівлі землею
Молдова	Вартість 1 га землі в столичному регіоні 4000 євро, в усіх інших – 1000 євро Іноземцям землю не продають	Проблеми, як в пострадянській країні, є подібними до наших. Втім, навіть попри відносно низьку ціну, охочих купувати сільськогосподарську землю – небагато.